

Expertmeeting hbo en wo Innoveren boven de deken Estafettebijeenkomst Sprint Programma hbo en wo

30 oktober 2006

Op maandag 30 oktober sprak - op uitnodiging van het Sprint Programma - een twintigtal bestuurders van hogescholen en universiteiten samen over de toekomst van het hoger onderwijs in Nederland en de plaats die Bèta Techniek daarin neemt. Er zijn twee stevige ambities – 50% meer hoger opgeleiden in 2020 en 15% meer bètatechnici in 2010 – dus er is werk genoeg te verzetten. Een verslag.

Voeding voor pittige gesprekken kregen de deelnemers al een week voor het diner. Frans de Vijlder, principal consultant bij Capgemini en expert op het gebied van governance en innovatie in het onderwijs, schreef een prikkelend paper die de tafelgenoten van tevoren opgestuurd kregen. In dit paper schetst De Vijlder vier thema's die de komende tijd bepalend zijn voor het succesvol realiseren van de twee ambities uit de inleiding: meer variatie en differentiatie, zodat iedereen zich optimaal kan ontwikkelen, de positie van bètatechnisch hoger onderwijs, de cultuuromslag nodig om een hogere deelname te halen (afstappen van de huidige bekostiging/financiering) en de sociale innovatie in het hoger onderwijs (loopbaanbeleid voor docenten). Genoeg stof voor een levendige discussie.

Gezamenlijkheid

En zo geschiedde. Wat opviel in de plenaire sessies en de tafeldiscussies is de hoeveelheid aan probate, goed werkende initiatieven die vanuit de hogescholen en universiteiten zijn opgestart. De samenwerking tussen hbo en wo en tussen mbo en hbo is in veel regio's een feit. De vraag die Frans de Vijlder in zijn paper stelt: zijn jullie bereid over je eigen schaduw heen te stappen? Voorbeelden die aan de orde komen, zijn de samenwerking tussen Leiden en Delft die geresulteerd heeft in de opleiding Life Science en Technology. In Utrecht weten hogeschool en universiteit elkaar volop te vinden. Overal zijn samenwerkingsverbanden die als een zelfdenkende kracht in de samenleving staan en daar naar oplossingen zoeken. De kennisinstellingen nemen daarbij geen afwachtende houding aan. Of en hoe de overheid kan helpen bij het verder ontwikkelen, aan welke condities beantwoord moet worden en welke middelen er nodig zijn, zijn vragen voor later.

Rendement

De oplossing – voor zover die er is – voor het tekort aan talenten (kwalitatief en kwantitatief) ligt overigens niet alleen in het verbeteren van de instroom. Het draait zeker ook om de vraag hoe we studenten op de opleidingen behouden en werken aan studiesucces voor de student. De belangstelling voor bètatechniek kan zeker beter en daar wordt ook hard aan getrokken, maar als we de jongeren die deze keuze hebben gemaakt succesvol kunnen opleiden, zijn we goed op weg. Op dit punt is op veel winst te behalen. Persoonlijke aandacht zou deze voortijdige uitval kunnen tegengaan, maar dit vraagt van het onderwijs dan ook de wil hierin te investeren.

Lat omhoog

Aandacht voor de individuele student betaalt zich uit. Daarover is iedereen het eens. Toch moet het onderwijs geen 'stroll through the park' worden. We mogen de studenten best uitdagen. We mogen eisen aan hen stellen. Eén van de deelnemers stelde het glashelder: sinds we de lat hoger leggen, springen de studenten hoger. Voorwaarde is wel dat deze studenten kunnen voldoen aan de eisen die we stellen. De meeste hogescholen en universiteiten zijn bereid om die investering te doen. Zij streven immers goed onderwijs na. Echt geïnteresseerd zijn in onderwijs is de student op elke straathoek beter willen maken. Optimaliseren van jonge mensen: daar draait het om.

Potentieel

Een groot deel van de jongeren behoort tot een groep die traditioneel niet voor een bèta- of technische opleiding kiest. Vrouwen bijvoorbeeld. Allochtonen. Laten we bij de eerste groep beginnen: meer dan de helft van de deelnemers aan het hoger onderwijs in Nederland is vrouwelijk. Een verhouding die niet terug te zien is bij (bèta)technische opleidingen en studies. Door deze groep te winnen voor bèta of techniek, draag je niet bij aan de 50%-ambitie. Deze groep vrouwen kiest immers sowieso voor het hoger onderwijs. Door bètatechniek te mixen met gamma- en alfavakken, maak je 't ook aantrekkelijk voor hen. Met snijvlakopleidingen, zoals Techniek & Design, kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan de 15% ambitie. Bij allochtonen kunnen we zelfs een dubbele slag maken. Deze groep kiest vooral studies als Economie: daar is straks geld in te verdienen. In de schoolbanken zien ze niets terug van de praktijk die ze voor ogen hebben. Gevolg: ze stoppen met hun opleiding of studie. Door hen beter te begeleiden in het maken van een keuze die past bij hun vaardigheden en hen te intensief ondersteunen bij het verloop van hun studie, boort het hoger onderwijs een groot potentieel aan.

Noem het geen bèta

Het niet kiezen voor bèta of techniek is cultureel zo gegroeid. Het gaat zelfs zo ver dat het positioneren van een opleiding of studie als 'technisch' een negatief effect heeft op het aantal belangstellenden. De opleiding Bewegingstechnologie in Den Haag is daar een goed voorbeeld van. In het begin was de opleiding een groot succes, ook bij meisjes (35% van de studenten). Totdat de studie verschoof van het domein Geneeskunde naar Techniek. Dezelfde studie trok ineens veel minder meisjes, terwijl het aantal jongens hetzelfde bleef. Dat zegt veel over het imago van techniek in ons land.

Excellent voor iedereen

Excellent onderwijs voor iedereen: dat is de algemene teneur van deze avond. Ons hoger onderwijs moet meer variatie bieden. Het is een utopie te denken dat iedereen na negen jaar middelbare school/ studie precies hetzelfde niveau heeft bereikt. Meer differentiatie en meer verscheidenheid zijn nodig. We mogen best onderscheiden. We hebben verbreding nodig, maar ook verdieping. Topuniversiteiten, maar ook instellingen voor minder excellerende studenten. Zolang onze inzet maar is om de jongeren het beste uit zichzelf te laten halen. Dat geldt overigens ook voor de docenten. Voor hen moeten er eveneens uitdagingen zijn. Dat kan bijvoorbeeld door uitwisselingsprogramma's.

Boven de deken

Dit alles dient ook voor de buitenwereld zichtbaar te zijn. We moeten een duidelijk signaal afgeven aan de overheid en aan de samenleving dat het hoger onderwijs zich geroepen voelt haar maatschappelijke plicht te vervullen. En dat op volle stoom doet. We innoveren nog te veel onder de deken. Tijd om over de muren van onze eigen faculteiten en instellingen te kijken en de banden met de buitenwereld (bedrijfsleven, het voortgezet onderwijs, de samenleving) aan te halen. Tijd om de wereld te laten zien wat er binnen al die hogescholen en universiteiten gebeurt op het gebied van bèta en techniek! Laten we tonen hoe trots we zijn op ons onderwijs!